

Structural Iconicity and Possessive Constructions: Explorations in Artificial Language Learning
Posudek diplomové práce

Diplomová práce Michala Lázničky se věnuje otázce ikonicity v souvislosti s posesivními konstrukcemi v češtině a je složena ze čtyř hlavních částí.

V první části se autor věnuje ikonicitě obecně, podává krátký historický exkurz práce s tímto pojmem v lingvistice 20. století, zabývá se rozdíly v jeho chápání a věnuje se i kritice tohoto pojmu. Druhá část práce je zaměřena na posesivitu, a to primárně ze sémantického hlediska. Ve třetí části autor představuje experimentální přístup využívající osvojování umělého jazyka. Čtvrtá část pak shrnuje vlastní autorův experiment.

Práce mi celkově připadá zajímavá, zejména teoretické části jsou zpracovány velmi podrobně a autor v nich prokazuje solidní erudovanost v daných oblastech. Přesto mám několik připomínek, respektive otázek, a to především k autorovu vlastnímu experimentu.

1. V práci se píše o Saussurově arbitrárnosti jazykového znaku. Sám Saussure však není citován a místo toho se odkazuje na sekundární literaturu. To by samo o sobě nevadilo, ale řekl bych, že zde možná dochází k jisté dezinterpretaci. Osobně jsem Saussurem vymezenou arbitrárnost vždy pojímal jako něco z principu nezpochybnitelného. Arbitrární jsou pro Saussura i zvukomalebná slova (není to pro něj výjimka z arbitrárnosti, jak se píše v práci), a to právě z důvodu, že původní zvuk a dané zvukomalebné slovo nejsou totožné (např. stejný štěkot psa je v různých jazycích jazykově ztvárněn jinak). Jinými slovy, jazykový znak není podle Saussura plně determinován či určován realitou, tedy je arbitrární. Určitý vztah znaku k realitě arbitrárnost v Saussurově pojetí nezpochybňuje. Možná se ale mýlím.

2. V experimentu autor využívá slov umělého jazyka nuka nuka, přičemž tato slova dělí do dvou skupin: slova zcizitelná a nezcizitelná. V češtině tato kategorie není gramatikalizovaná, obecně ji však autor vymezuje takto: „Nezcizitelné prostředky tvoří uzavřenou, často velmi malou skupinu poses, která si konceptualizujeme jako inherentně mající posesor anebo jako stěží oddělitelná od posesoru. Na druhou stranu, zcizitelné prostředky mohou být označené jako ‚jiné‘, tj. jako prostředky, které mluvčí nemusí chápat jako něco, co patří posesoru.“ (s. 42). Z tohoto důvodu považuji za sporné, že jsou do skupiny nezcizitelných slov řazena slova označující brýle, botu, klobouk a psa. Je otázka, jestli tato sporná nezcizitelnost nemohla mít vliv na samotný experiment a jeho výsledky.

3. Na pojednání o experimentální proceduře mi velmi vadí jeho nepřehlednost. Zatímco ve výsledcích autor používá zkratky L1, L2, L3, G1 atd. pro jednotlivá testování, v procedurální části, kde se popisuje, jak testování vypadala, tyto zkratky (či jiná vodítka) chybí. Pokud tak čtenář chce text číst podrobně a kriticky, je odkázán buď na fotografickou paměť, nebo na několikeré vyhledávání a pročítání. Přehlednosti a srozumitelnosti by také pomohlo uvádění příkladů. Bez nich je například obtížné si představit, jak přesně probíhal gramatický trénink v umělém jazyce. Na str. 71 je odkaz na tabulku, která však v práci chybí.

4. Moc nerozumím zpracování výsledků experimentu. Například v tabulce 4 je uvedeno průměrné skóre pro jednotlivá slova v jednotlivých gramatických testech, avšak v práci není přesně uvedeno, jak bylo těchto skóre docíleno. Chybí zde rovněž informace o variabilitě v rámci vzorku. Pokud se nepletu, použitých slov bylo celkově 20 a v tabulce jich je pouze 18. V práci navíc chybí výsledky pro jednotlivá slova v lexikálních úlohách. Domnívám se, že způsob

statistického srovnání dvou zkoumaných skupin (na s. 76 a 77) není v pořádku, protože – pokud to chápu správně – se v něm dávají dohromady výsledky ze všech úloh, které jsou však svou podstatou odlišné.

5. Autor dospěl k závěru, že skupina, která se učila variantu jazyka s ikonickou gramatikou, měla rychlejší reakční čas v úlohách na posuzování gramatičnosti než skupina, která se učila variantu jazyka s kontraikonickou gramatikou. V práci je bohužel pouze výsledek t-testu, ale nejsou zde reálně naměřené rozdíly. Zároveň v práci chybí demonstrace toho, jak přesně se lišily podnětové položky, které měly testované osoby posuzovat. Reakční čas však mohl být ovlivněn dalšími faktory, než pouze ikoničností. Byla v obou variantách shodná délka podnětů? Nelišily se podněty četostí prezentace v předchozích úlohách? Podobné otázky lze klást i pro další zjištění, totiž že skupina s kontraikonickou gramatikou byla obecně pomalejší. Tento závěr je navíc pochybný už kvůli tomu, že v jednom t-testu kombinuje výsledky typově odlišných úloh.

Autor se nevyhnul občasným pochybením (překlepy, gramatické chyby, interference z češtiny), to je však z hlediska toho, že je práce psána v angličtině, tedy v autorově nematěřském jazyce, pochopitelné. Počet těchto pochybení je navíc nízký a celkově práce působí kultivovaným dojmem.

Práci celkově hodnotím kladně, a to především pro její teoretické části. Experimentální část však můj dojem poněkud sráží, především pak kvůli analýze výsledků.

Po delším zvážení navrhuji práci hodnotit jako **velmi dobrou**. V případě kvalitní obhajoby bych se však nebránil i stupni lepšímu.

V Myslíkově ulici dne 7. září 2014

Mgr. Jan Chromý, Ph.D.